

บทคัดย่อ

บ้านใหม่ หมู่ที่ 5 จากคำบอกเล่า ในอดีตบ้านใหม่ เคยมีเรือสำเภาแล่นมาถึง แสดงถึงการเป็นแหล่งคมนาคมในอดีต เดิมรวมกับหมู่ที่ 16 ตำบลฉลุง และได้แยกตัวเป็นตำบลควนโพธิ์ ในปี 2525 ซึ่งเดิมตำบลควนโพธิ์มีเพียง 4 หมู่บ้าน ตอนแยกตัวเริ่มแรก บ้านใหม่รวมตัวกับหมู่ที่ 4 ก่อนแยกมาเป็นหมู่ที่ 5 ในปี 2526 มีพื้นที่รวม 2,190 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบและเนินเขาสูงชัน พื้นที่สูงใช้ทำสวนยางจำนวน 1,200 ไร่ พื้นที่ลุ่มทำนาจำนวน 500 ไร่ มีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ที่ 4 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอมือสตูร, ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 2 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอมือสตูร, ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่ที่ 3 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอมือสตูร, ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่ 2 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอมือสตูร และเขตอำเภอนาทม ตามข้อมูลจปฐ. ปี 2556 บ้านใหม่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 226 ครัวเรือน มีประชากร 926 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม วิถีความเป็นอยู่เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย เนื่องจากความเป็นเครือญาติ แนวทางชีวิตเป็นไปบนหลักการของศาสนาและพระผู้เป็นเจ้า

กล่าวในมิติการจัดสวัสดิการในพื้นที่ ที่ผ่านมามีการรวมตัว โดยการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรต่างๆในพื้นที่ เช่นกลุ่มออมทรัพย์, กลุ่มควนไพรพัฒนา, กลุ่มชาแรกาด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่จัดตั้งตามภารกิจหน่วยงานรัฐ เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยกลุ่มแรกที่ชาวบ้านรวมตัวในพื้นที่ อันนำมาสู่ความคิดในการจัดการตนเองในเรื่องสวัสดิการ คือ กลุ่มชาแรกาด ที่มีการจัดเก็บเงินจากสมาชิกเพื่อปันสวัสดิการแก่ผู้เสียชีวิต ในอัตราร้อยละ 95 เปอร์เซ็นต์ โดยก่อตั้งเมื่อ 7 กรกฎาคม 2547 มีสมาชิกจัดตั้งจำนวน 78 ครัวเรือน จากแนวคิดดังกล่าว นำมาสู่การพัฒนาแนวทางการจัดสวัสดิการแก่กลุ่มต่างๆเป็นลำดับ

จากการจัดสวัสดิการที่ผ่านมา จากกลุ่มชาแรกาด ที่ทางชุมชนร่วมคิดระบบสวัสดิการที่พัฒนาจากสวัสดิการที่ใช้ดูแลในยามมีผู้เสียชีวิต ต่อมาพัฒนาเป็นสวัสดิการการเกิด และเจ็บป่วยเช่นที่ทางกลุ่มควนไพรพัฒนาเริ่มจัดสรร หากการพัฒนาดังกล่าว ทางสมาชิกกลุ่มควนไพรพัฒนา ซึ่งเป็นแกนนำในหมู่บ้าน คิดว่ากลุ่มตนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ ยังขาดทักษะการทำงาน การบริหารจัดการ สิทธิประโยชน์ อันครอบคลุมอย่างแท้จริง

มุมมองต่อปัญหาดังกล่าว ทางกลุ่มจึงอยากเพิ่มเติมความรู้ แนวทางการบริหารจัดการ สิทธิประโยชน์ ทักษะการทำงาน ต่อการพัฒนากองทุนสู่การสร้างเครือข่ายสวัสดิการทางสังคม โดยการร่วมมือกับกลุ่มกองทุนสวัสดิการในหมู่บ้าน อาทิ กลุ่มชาแภท สมาชิก 250 คน กลุ่มกองทุนเงินล้าน สมาชิก 80 คน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 90 คน เพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายกองทุนสวัสดิการทางสังคม ที่มีเป้าหมาย คือ จัดสวัสดิการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย แก่สมาชิก จัดสวัสดิการการศึกษา ภูมิปัญญาแก่เยาวชน จัดสวัสดิการด้านการรักษาเยียวยาจากอุบัติเหตุ จัดสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง คนใช้ติดเตียง และคนใช้ติดเตียงที่ไร้ญาติดูแล เตรียมพร้อมรองรับและรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ จัดสวัสดิการด้านศาสนาอย่างครอบคลุม และทั่วถึง พัฒนาระบบเครือข่ายสวัสดิการทางสังคมของบ้านใหม่

ในเก็บรวมข้อมูลสวัสดิการบ้านใหม่ ที่วิจัยได้ใช้วิธีการ ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขอข้อมูลจากหน่วยงาน ลงสัมภาษณ์กลุ่มและบุคคล ถอดบทเรียนการดำเนินงานสวัสดิการของแต่ละกลุ่ม ศึกษาดูงานการจัดสวัสดิการที่มูลนิธิพัฒนารักษ์ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ออกแบบการจัดสวัสดิการ เสนอร่างสวัสดิการบ้านใหม่ และจัดเวทีสาธารณะ ซึ่งจากการศึกษาโครงการ รูปแบบเครือข่ายกองทุนสวัสดิการทางสังคม ของหมู่ที่ 5 บ้านใหม่ ต.ควนโพธิ์ อ.เมือง จ.สตูล ซึ่งมีการดำเนินงานผ่านกลุ่มกองทุนจำนวน 4 กลุ่ม สามารถสรุปผลรูปแบบสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชนออกเป็น 3 แบบ คือ .แบบให้ “เบี้ย” ให้ “ของ” โดยกลุ่ม หรือองค์กร ทั้งเอกชนและรัฐ, แบบให้ “แรง” โดย กลุ่มหรือองค์กร, การช่วยเหลือตามวิถีชีวิตชุมชน โดยเจ้าบ้านหรือเจ้าของเรื่องเป็นคนออกปาก เช่น การซ่อมบ้าน หามเปาะ เกี้ยวข้าว เป็นต้น (ปัจจุบันการให้แบบที่ 3 ลดลงมาก ตามสภาวะสังคมที่เปลี่ยนผ่านเพาะความเร่งรีบ)

โดยสามารถสรุปพัฒนาการในพื้นที่บ้านใหม่ ได้ว่า เดิมการให้เป็นการช่วยเหลือตามวิถีชีวิตชุมชน โดยเจ้าบ้านหรือเจ้าของเรื่องเป็นคนออกปาก เช่น การซ่อมบ้าน หามเปาะ เกี้ยวข้าว เป็นต้น แต่ต่อมา รูปแบบการให้ หรือการช่วยเหลือ จะมีกลุ่ม หรือองค์กรทั้งรัฐ และเอกชน ทั้งในและนอกชุมชนเป็นคนจัดการ ส่งผลให้รูปแบบการมีส่วนร่วมลดลงบ้าง

ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยผ่านกิจกรรมศึกษาข้อมูลมือสอง การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกองทุนในพื้นที่ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลการจัดสวัสดิการจากภายนอกมาร่วมในการจัดการ ส่งผลให้ปัจจุบันสามารถจัดตั้งกลุ่มการเงินกลุ่มใหม่ ในนามกลุ่มกองทุน “กองทุนบุญเพื่อสวัสดิการสังคมบ้านใหม่” เปิดรับสมาชิก ในหมู่บ้านเข้าสมัครเป็นสมาชิก โดยรับสมัครเป็นรายครัวเรือน ล่าสุดมียอดสมาชิก 160 ครัวเรือน โดยนิยาม “กองทุนบุญ” มี 2 ประเภท คือ ประเภทบุคคล และประเภทครัวเรือน